

Riigikogu otsuse „Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel ÜRO rahuvalveoperatsioonil Liibanonis“ eelnõu seletuskiri

Sissejuhatus

Käesolev Riigikogu otsuse eelnõu võimaldab panustada kuni kolme kaitseväelasega Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) rahuvalveoperatsioonile UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon). Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kaitseministeeriumi poliitika planeerimise osakonna nõunik Pearu Pirsko (pearu.pirsko@kaitseministeerium.ee) ning vastutav jurist on Kristel Urke (kristel.urke@kaitseministeerium.ee). Eelnõu seletuskirja on keeleliselt toimetanud Luisa Tõlkebüroo eesti keele toimetaja Tiina Alekõrs (tiina@luisa.ee).

ÜRO rahuvalveoperatsioon Liibanonis

UNIFIL loodi ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidega 425 (1978) ja 426 (1978), et tagada Iisraeli vägede taandumine Lõuna-Liibanonist, taastada rahvusvaheline rahu ja julgeolek ning aidata Liibanoni valitsusel taastada sel alal riigivõim. UNIFIL-i esimesed üksused saabusid Lähis-Itta 23. märtsil 1978. ÜRO rahuvalveoperatsioonil on piirkonnas oluline stabiliseeriv ja vägivalla levikut pärssiv roll. Operatsiooni peamised ülesanded on jälgida olukorda, aidata kaasa vaenutegevuste ärahoidmisele ning rahvusvahelise rahu ja julgeoleku tagamisele ning toetada Liibanoni valitsust riigivõimu kindlustamisel riigi lõunaosas. UNIFIL-i tegevuspiirkond paikneb Litani jõe ja Sinise joone vahelisel alal, mis on ÜRO poolt 7. juunil 2000 kinnitatud piirijoon Liibanoni ja Iisraeli vahel. UNIFIL-is on üle 10 200 rahuvalvaja 49 riigist. Teiste seas panustavad UNIFIL-i tegevusse üle 500-liikmeliste isikkoosseisudega Indoneesia, Itaalia, Ghana, India, Malaisia, Nepal, Hispaania ja Prantsusmaa.

Lähtudes julgeolekuolukorrast, on ÜRO Julgeolekunõukogu aastate jooksul kohandanud UNIFIL-i õigusi ja ülesandeid. Vastavalt Julgeolekunõukogu resolutsioonidele toetatakse lisaks operatsiooni peamistele ülesannetele Liibanoni relvajõude Lõuna-Liibanonis, tsiviilelanikele humanitaarabi kättesaadavust ning põgenike vabatahtlikku ja turvalist tagasipöördumist. Samuti aidatakse Liibanoni relvajõududel luua relvadest ja relvastatud isikutest (v.a Liibanoni relvajõud ja UNIFIL-i personal) vaba piirkonda Sinise joone ja Litani jõe vahelisel alal ning toetatakse Liibanoni valitsuse palvel Liibanoni võime piiri valvamisel, et takistada ebaseadusliku relvastuse toomist riiki. UNIFIL-il on õigus kasutada kõiki vajalikke abinõusid, et hoida ära vaenutegevust operatsioonialal ning kaitsta oma personali, hooneid ja varustust rünnakute eest. Julgeolekunõukogu on oma resolutsioonis 2373 (2017) rõhutanud vajadust tõhustada Liibanoni relvajõudude kohalolekut Lõuna-Liibanonis ning resolutsioonidega 2433 (2018) ja 2485 (2019) loodi UNIFIL-i ja Liibanoni relvajõudude vahel strateegilise dialoogi raamistik, mis keskendub Liibanoni üksuste siirmisele UNIFIL-i operatsioonialale ja strateegia arendamisele, et anda vastutus järk-järgult üle Liibanoni mereväele.

Laiem konflikt Lähis-Idas on mõjutanud ka UNIFIL-i tegevust Liibanonis. 2024. aasta 30. märtsil sai eeldatava Iisraeli õhulöögi tagajärjel Hezbollah' vastu vigastada kolm UNIFIL-i töötajat. Samuti on teravnenud julgeolekuolukorras viga saanud UNIFIL-i taristu, näiteks tabasid mürsud 29. oktoobril 2023 Honula külas asuvat vaatlusposti, vigastades ühte ÜRO sõjalist vaatlejat. Siiski pole seniste juhtumite puhul täheldatud tahtlikku soovi ÜRO personali rünnata. Pigem on seniseid rünnakuid seostatud Iisraeli ja Hezbollah' vaheliste tulevahetustega.

Operatsiooni mandaati pikendatakse iga aasta. Julgeolekunõukogu resolutsiooni 2695 (2023) kohaselt kehtib UNIFIL-i praegune mandaat 2024. aasta 31. augustini. Resolutsioon kutsub rahvusvahelist kogukonda üles toetama Liibanoni vägesid valdkondades, kus nad abi vajavad, sealhulgas terrorismivastane võitlus ja piirikontroll.

Eesti panus

ÜRO liikmesriigina panustab Eesti julgeoleku tagamisse kriisipiirkondades. Eesti kui kollektiivsesse julgeolekusse panustav riik jälgib tähelepanelikult Lähis-Idas toimuvat ja sealsete sündmuste julgeolekupoliitilist mõju stabiilsusele Lähis-Idas ja mujal maailmas. Osalemine ÜRO operatsioonidel on olnud Eesti jaoks oluline ning demonstreerib Eesti panust ÜRO tegevusse rahu kindlustamisel.

Varem on Eesti UNIFIL-i panustanud aastatel 1996–1997 kompaniisuuruse üksusega. 2015. aasta kevadest kuni 2018. aasta sügiseni panustas Eesti UNIFIL-i jalaväerühma ja toetuselemendiga, kokku 38 kaitsevälasega Soome ja Iiri ühispataljoni koosseisus. Praegu on Eesti kaitsevälane teenistuses operatsiooni peakorteris Naqouras (väikelinn Lõuna-Liibanonis) ning tema ülesanne on analüüsida vaatlustulemusi, valmistada ette kohtumisi ning suurendada olukorrateadlikkust. 2025. aastal plaanib Eesti jätkata panustamist ühe kaitsevälasega, mandaati taotleme kuni kolme kaitsevälasega panustamiseks.

Õiguslik alus

Riigisiseses õiguses on osaluse õiguslik alus riigikaitseaduse (edaspidi *RiKS*) § 30 punkt 2, kuna tegemist on ÜRO põhikirja VI ja VII peatükis sätestatu alusel rahu ja julgeoleku säilitamise või taastamise eesmärgil korraldatava sõjalise operatsiooni või rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete ja normidega kooskõlas oleva muu sõjalise operatsiooniga. Tulenevalt *RiKS*-i § 34 lõikest 1 otsustab Riigikogu Kaitseväge kasutamise rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil eraldi otsusega.

Panustamisega seotud kulud

2025. aastal on operatsioonil UNIFIL osalemisega seotud Kaitseväge tegevuskulude maht hinnanguliselt 38 235 eurot (käibemaksuta), mis kaetakse Kaitseministeeriumi valitsemisala eelarvest.

Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemis kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile. Välisministeerium ja Rahandusministeerium on eelnõu märkusteta kooskõlastanud ning arvamuse on avaldanud Kaitseväge.